

WROCIMOWICE

Kościół św. Andrzeja Ap.



Pierwsze wzmianki o drewnianym kościele pochodzą z 1326 r. a za fundatora uważany jest chorąży krakowski Marcin Wrocimowski (herbu Półkozic), słynny uczestnik bitwy grunwaldzkiej.

Wieś przechodziła w różne ręce; jej ostatnim właścicielem był żupnik krakowski Mikołaj Koryciński, który zapisał Wrocimowice oraz Racławice Andrzejowi Batoremu – generałowi bożogrobców.

Obecny, murowany kościół wzniesiono w latach 1748-54. Jego głównym budowniczym był Maciej Cepigowski.

Jest to jednonawowa i czteroprzęsłowa, orientowana budowla z dwoma bocznymi kaplicami nadającymi zewnętrznemu zarysowi kościoła kształt krzyża.

Główne wejście umieszczone jest na wprost rokokowego ołtarza z drugiej połowy XVIII w. W centralnej jego części umieszczony jest obraz św. Andrzeja Ap. (namalowany w latach 1850-60 przez Wincentego Wodzinowskiego), a po bokach Przemienienia Pańskiego i Wniebowzięcie Matki Bożej.

Boczne rokokowe ołtarze, powstały w drugiej połowie XVIII w. Umieszczono w nich obrazy przedstawiające św. Jana Chrzciciela i św. Józefa z Dzieciątkiem Jezus.

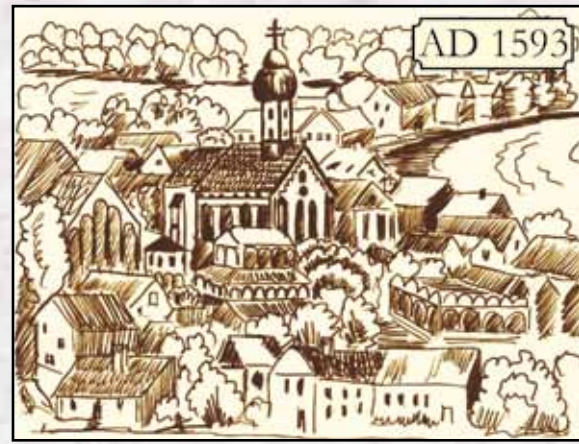
Transept znajdujący się przy prezbiterium kończą z obu stron rokokowe ołtarze, a w nich barokowe obrazy: cud św. Jana Kantego z dzbankiem i Matka Boża Szkaplerzna.

Obok kościoła stoi drewniana dzwonnica o konstrukcji słupowej z zabytkowym dzwonem z 1530 r.



KRAKÓW

Kościół świętej Jadwigi

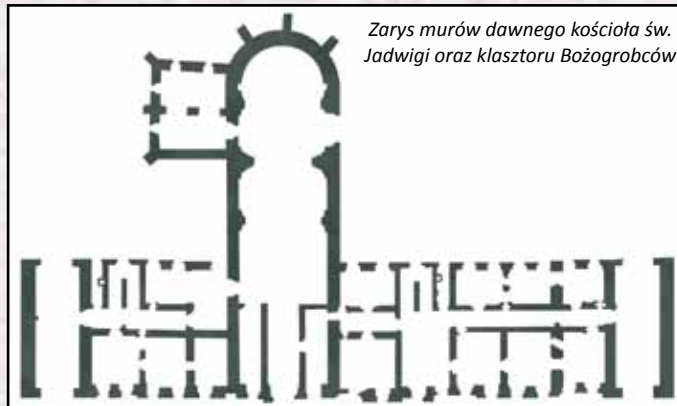


Kościół Świętej Jadwigi na podwawelskim Stradomiu ufundował Kazimierz Wielki (dynastia Piastów) około 1360 r. Budowę dokończyła siostra króla – Elżbieta Łokietkówna. Opiekę nad kościołem powierzono miechowskiemu konwentowi bożogrobców. Budynek klasztorne dobudowano później staraniem Jana z Czyżowa kasztelana krakowskiego. Prawie całkowitej ruinie uległ podczas potopu szwedzkiego. Dużym wysiłkiem przełożonego klasztoru Augusta Wolskiego został odbudowany w 1674 r.

Wypadki insurekcji kościuszkowskiej i następujące po niej burzliwe zmiany dla naszej ojczyzny spowodowały zajęcie Krakowa przez Austriaków. Administracja zaborcy zajęła budynek w 1796 r. przekształcając go na urząd celny, pocztę i biura. W końcu mieściła się tu komenda korpusu wojsk austriackich.

Po odzyskaniu niepodległości budynek zajęte były przez dowództwo krakowskiego okręgu wojskowego, a po wojnie urządzono w nim mieszkania i do dnia dzisiejszego po części funkcję tę spełnia.

Obecnie opisywane obiekty to kamienica na ulicy Stradomskiej pod numerem 12-14. Od strony podłużnego podwórza zobaczyć można zachowane w pierwotnym kształcie prezbiterium kościoła. Obiekt przylegający bezpośrednio do ulicy to budynek dawnego klasztoru, tak już przebudowany, że nierozpoznawalny z tej strony.



Zarys murów dawnego kościoła św. Jadwigi oraz klasztoru Bożogrobców

KRAKÓW

Kościół świętej Barbary



Kościół Św. Barbary jest jednym z najciekawszych średniowiecznych zabytków Krakowa. Znajduje się w pobliżu Rynku głównego w uroczym zakątku obok bazyliki mariackiej przy Placu Mariackim.

Kaplica ufundowana tu przez krakowskiego mieszczanina Mikołaja Wierzynka (herbu Łagoda), to zaczątek dzisiejszego kościoła.

Od 1579 r. kościołem opiekowali się ojcowie jezuitów – rezydowali w nim do rozwiązania zakonu w 1773 r. Austriackie władze zaborcze w 1796 r. przekazały kościół wraz z domem, kanonikom regularnym z Miechowa. Po kasacji zakonu Miechowitów kościół przejęli ojcowie jezuitów po reaktywowaniu zakonu przez papieża Piusa VIII.

Jest jednonawową świątynią, która po remontach w XVIII w. otrzymała barokowy wystrój. Zewnętrzna ściana szczytowa nawiązuje do pierwotnego gotyckiego kształtu. W tym stylu utrzymana jest też arkadowa kaplica zwana Ogrójcem.

Ołtarz główny w środkowej części nastawy posiada niszę w której znajduje się gotycki krzyżyk z XV w. otoczony barokowymi, rzeźbionymi przez Dawida Heela postaciami Matki Bożej Bolesnej, św. Jana i św. Marii Magdaleny. Ta część ołtarza zakrywana jest dwoma ekranami. Jeden posiada malowane przedstawienie patronki kościoła św. Barbary, a drugi Matki Bożej. Balustrada znajdująca się przed ołtarzem jest uważana za najpiękniejszy zabytek tego rodzaju w Krakowie – pochodzi z 1690 r.

We wnęce lewej ściany umieszczono kamienną rzeźbę Matki Bożej Bolesnej tzw. Pięć. Na uwagę zasługuje piękna ambona umieszczona na prawej ścianie kościoła. Na zwieńczeniu baldachimu przedstawiono rzeźbioną postać Mojżesza, a kosz okalają również rzeźbione personifikacje trzech cnót Boskich: Wiary, Nadzieję i Miłość.



CHEŁM

Kościół narodzenia św. Jana Chrzciciela

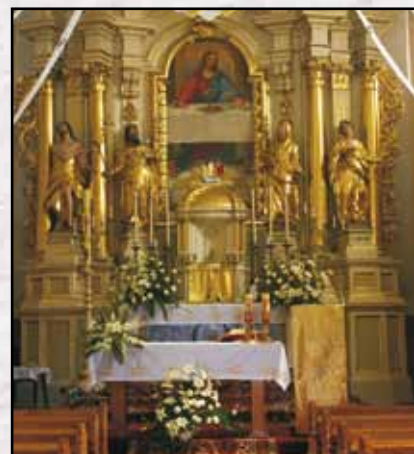


Pierwsze zapisy o Chełmie, zawarte są w przywileju konfirmacyjnym patriarchy Monachusa (1198 r.). Osada Chełm wraz z kościołem była już dobrze zagospodarowana w chwili, kiedy komes Mikora (Gryfita spokrewniony z Jaksą) podarował ją bożogrobcom miechowskim. W Chełmie oprócz kościoła były zagrody i karczma, gdzie zatrzymywali się kupcy przeprawiający się przez Rabę.

Pierwszy kościół służył parafianom do 1412 r. Wtedy Mikołaj z Radomska, proboszcz w Chełmie (późniejszy generał zakonu w Miechowie) wybudował drugi, drewniany kościół. Ze względu na zły stan techniczny obiektu, podjęto budowę nowej świątyni, która zakończyła się w 1753 r. Konsekracja nastąpiła 9 października 1825 r. (już po kasacji zakonu bożogrobców).

Obecnie kościół prezentuje kształt ostatniej przebudowy. Wyposażony jest w jednolitą, barokową dekorację. Ołtarz główny to dzieło malarza i snycerza Piotra Korneckiego z Gdowa. W ołtarzu są trzy obrazy przesuwane zamiennie przedstawiające św. Jana Chrzciciela (1752 r.), Matkę Bożą Niepokalaną Poczętą (obraz odnowiony w 1811 r.) oraz Ostatnią Wieczerną namalowaną przez nieznanego artystę z Tyrolu w 1911 r. Stacje drogi krzyżowej umieszczone na ścianach nawy kościoła pochodzą z 1875 r. i ufundowane są przez Mariannę Rosnerową, matkę ówczesnego proboszcza.

Najstarszym fragmentem kościoła są kamienne podstawy filarów podtrzymujących chór muzyczny, na którym zamontowano zabytkowe organy. Boczna kaplica znajdująca się po lewej stronie prezbiterium ma kolebkowe sklepienie z lunetami. Jest ona bogato zdobiona – freski ściennie pochodzące z XVIII w. przedstawiają nadawanie bożogrobcom przywilejów.



ŁAPSZE NIŻNE

Kościół świętego Kwiryna



Na początku XIV w. tereny na których leżą Łapsze Niżne razem ze Spiżem należały do Węgier. Wieś założył Kokosz Berzeviczy (herbu własnego) i około 1314 r. przekazał zakonowi Bożogrobców z Miechowa.

Na patrona kościoła wyznaczono św. Kwiryna (biskupa, męczennika działającego za czasów cesarza Dioklecjana na terenie Chorwacji) i jest to jedyna w Polsce świątynia o tym wezwaniu. Jest budowlą gotycką, ale wystrój wnętrza jest utrzymany w stylu późnego baroku.

Główny ołtarz w części centralnej zawiera obraz z 1763 r. przedstawiający św. Kwiryna w stroju biskupim. W zwieńczeniu ołtarza znajduje się rzeźbiona postać Boga Ojca wokół którego umieszczono figury świętych: Alojzego, Rocha, Wawrzyńca i Stefana. Przy łuku tęczowym ustawiono dwa boczne ołtarze. Lewy, barokowy, z obrazem Matki Bożej Nieustającej pomocy. Prawy w części centralnej zawiera obraz św. Mikołaja, a w górze obraz św. Antoniego z Padwy. Nawa posiada drewniany polichromowany strop z 1914 r. W środkowej części umieszczono przedstawienie Matki Bożej Anielskiej. Wśród barokowych ozdób znajduje się krzyż bożogrobców. Nad głównym wejściem mieści się prosty chór muzyczny na który prowadzą drewniane, kręcone schodki.

Obecnie opiekę nad świątynią przejęli OO. Pijarzy.

Wydawca: Parafia Grobu Bożego w Miechowie
32-200 Miechów, ul. Warszawska 1
tel. 41 383 13 78; kom. 786 856 160
www.parafiamiechow.pl
<http://bozogrobcy.miechow.info>



Projekt zrealizowano przy wsparciu finansowym Województwa Małopolskiego w ramach konkursu ofert z turystyki pn. „Małopolska Gościńna”

MAŁOPOLSKI SZLAK BOŻOGROBCÓW



Niewielu polskich rycerzy było uczestnikami wypraw krzyżowych czy też pielgrzymami do Jerozolimy. Jednym z nielicznych krzyżowców był książę Jaksa Gryfita z Miechowa. Przebywając w Jerozolimie spotkał zakonników – Stróżów Grobu Chrystusowego. Za zgodą patriarchy jerozolimskiego przywiózł zakonników do Miechowa i uposażył ich nadając oprócz Miechowa wsie Komorów i Zagórzycze (obecnie Zagorzyce).

Wzniesiono budynki klasztoru i kościoła pw. Świętego Grobu, który konsekrowany był przez biskupa Gedkę 15 lipca 1185 r. Książę Bolesław Kędzierzawy na prośbę Jaksy zatwierdził fundację klasztoru i przekazał bożogrobcom immunitet obejmujący zwolnienie z ciężarów prawa książęcego. Zwolnienia te potwierdzili kolejni władcy – Kazimierz Sprawiedliwy i Mieszko Stary.

Klasztor miechowski wsparty licznymi nadaniami może rody. Posiadłości bożogrobców wymienione w dokumencie Monacha, które łącznie obejmowały aż 34 osady, a także saliny i dziesięciny, koncentrowały się w czterech głównych kompleksach majątkowych – wokół Miechowa, Chelma k. Bochni, Skaryszewa i Gniezna.

Zakon funkcjonował do 1819 r. kiedy to został skasowany bezpowrotnie, a jego majątek przejął rząd rosyjski.

Pomimo upływu wielu lat od kasaty zakonu w miejscach, gdzie wybudowali swoje kościoły, domy zakonne, szkoły czy szpitale, do dnia dzisiejszego istnieją wyraźne ślady ich działalności. Podjęliśmy próbę przybliżenia miejsc, gdzie do dzisiaj pamięta się o zakonnikach w czarnych habitach z czerwonym podwójnym krzyżem, gdzie istnieją kościoły stanowiące pomniki ich sławnej przeszłości. Nie wyczerpujemy w całości tematu, gdyż skupiliśmy się na miejscach, które możemy odwiedzić i jednocześnie takich, gdzie widoczne są ślady działania bożogrobców.

Rozpoczniemy oczywiście od Miechowa, który był siedzibą ich zwierzchnictwa i gdzie na każdym kroku widać wyraźnie ich ślady. Kolejne opisywane miejsca to funkcjonujące kościoły w Siedliskach, Uniejowie, Chodowie, Sławicach, Wrocimowicach, Krakowie, Chelmie i Łapszach Niżnych. Wyjątkiem jest tu może pokrótce opisany dawny kościół św. Jądwigi na krakowskim Stradomiu, który mimo iż od końca XVIII w. służy świeckim celom, to w części nadal przypomina dawną świątynię.

Skupiamy się tu oczywiście na Małopolsce, chociaż zakon bożogrobców rozlokował swoje siedziby na terenie całego naszego kraju i w innych województwach możemy również odnaleźć znakomite ślady ich działalności.



Książę Jaksa - portret z Bazyliki Grobu Bożego w Miechowie

MIECHÓW

Bazylika Grobu Bożego



Kościół miechowski jest trzynawową, trójprzęstową bazyliką gotycką z XIV-XV wieku z fragmentami romańskimi z pierwszego trzydziestolecia XIII w. Obecny jego wygląd to wynik gruntownej przebudowy w latach 1745-1802. Jest budowlą orientowaną, usytuowaną w północno-zachodnim narożu Rynku.

Do świątyni wchodzi się przez kruchtę znajdującą się przy południowej nawie.

Nawa główna jest wysoka na 25 i długa na 50 m. Wzdłuż prezbiterium niższego po obu stronach pod ścianami znajdują się dębowe stalle ozdobione rzeźbą barokową. W samym kościele, nie licząc krużganków, jest dwanaście ołtarzy. Główny – przedstawia Zmartwychwstanie. Nad kamiennym grobem umosi się w obramieniu z chmur postać zmartwychwstałego Jezusa Chrystusa z chorągwią.

Chór muzyczny zamyka nawę od strony zachodniej i zajmuje całą szerokość kościoła. Pod nim, w niszy sklepionej półkuliście, znajduje się malowidło ściennie pochodzące z okresu przed 1379 r. Ściana ta pochodzi z dawnego romańskiego kościoła.

W nawie południowej znajduje się ołtarz Matki Bożej Częstochowskiej, a w nawie północnej w nastawie ołtarza umieszczony jest krucyfiks z pierwszej połowy XVI w.

Krużganki urządzone są w przyziemi czworoboku klasztornej i znajdują się tam stacje drogi krzyżowej. W wirydarzu stoi Kaplica Grobu Jezusa, a w niej XVI w. kopia grobu jerozolimskiego.



SIEDLISKA

Kościół świętego Krzyża



W podmiejskiej wiosce Siedliska, na przełomie XV i XVI w. został wzniesiony murowany kościółek pod wezwaniem św. Krzyża. W XVII w. dobudowano do niego drewnianą dzwonnice.

Główne wejście do kościoła znajduje się w zachodniej części podmurowania wieży. Nad nim, w nawie, umieszczono niewielki chór muzyczny.

Wnętrze posiada barokowe wyposażenie w skład którego wchodzi główny ołtarz, dwa ołtarze boczne i zainstalowana przy północnej ścianie rzeźbiona ambona.

Od południa w bocznej ścianie jest dodatkowe wejście prowadzące przez gotycki portal z ciosów kamiennych.

Ołtarz główny stanowi piękny rzeźbiony krucyfiks umieszczony na czerwonym ekranie otoczonym barokową ramą. W dolnej części nastawy ołtarzowej, po obu stronach mensy, znajdują się malowane na deskach obrazy z przedstawieniem św. Piotra i św. Marii Magdaleny.

Lewy boczny ołtarz z drewnianymi kolumnami zawiera w głównej części obraz Zmartwychwstanie. W prawym ołtarzu umieszczono obraz Matki Bożej Niepokalanej Poczęcia.



UNIEJÓW

Kościół świętego Wita



Pierwsze wzmianki o kościele w Uniejowie pochodzą z 1325 r. Kronikarz bożogrobców Samuel Nakielski w „Miechovii” podaje, że połowa wsi Uniejów została подарowana przez komesa Ziemięć z Ziemięcic (herbu Gryzima) już około 1214 r. Później jego córka Agnieszka oddała zakonowi resztę wsi, pobierając za to opłatę ośmiu grzywien srebra.

Murowany kościół z „białego kamienia”, został wybudowany w połowie XV w. Na przełomie XIX i XX w. przeprowadzono znaczne jego remonty i w chwili obecnej nie posiada wyraźnie określonego stylu.

Wewnątrz świątynia ma późnobarokową dekorację. Centralnym elementem ołtarza głównego jest malowany na desce obraz przedstawiający Ukrzyżowanie. Powstał on w krakowskiej pracowni Mikołaja Czarnego. Na tle obrazu ustawiona jest XV w. rzeźba Pieta – przedstawienie Matki Bożej Bolesnej.

Dwa boczne ołtarze ustawione są skośnie przy łuku tęczowym. Lewy poświęcony jest Świętej Rodzinie, prawy – św. Józefowi.

Organy kościelne pochodzą z końca XVIII w. Chór muzyczny, na którym stoją, ozdobiony jest wizerunkami aniołków grających na różnych instrumentach. W zakrystii wisi obraz malowany przez włoskiego malarza Tomasza Dolabelę przedstawiający Uczętę Baltazara.

Na zewnątrz kościoła ustawiona jest starodawna chrzcielnica (niegdyś element wyposażenia wnętrza) z widniejącym na niej herbem bożogrobców.



CHODÓW

Kościół św. Jana Chrzciciela



Pierwszy drewniany kościół w Chodowie powstał z fundacji krakowskiego biskupa Zawiszy z Kurozwęk (herbu Poraj) w latach 1379-81.

Michał z Radomska – proboszcz generalny bożogrobców – nabył Chodów za 1400 grzywien srebra i odtąd zarówno parafia jak i okoliczne miejscowości należały do zakonu.

W czasie zaborów w 1823 r. (już po kasacie zakonu bożogrobców) parafia chodowska została podporządkowana do Uniejowa i kościół utracił status parafialny.

Po wielu latach starań okolicznych mieszkańców, w tym obywatela Chodowa Mikołaja Raja, władze carskie wyraziły zgodę na przywrócenie parafii w Chodowie. W 1904 r. biskup kielecki Tomasz Kuliński uroczystie erygował świątynię jako kościół parafialny. Obecną świątynię wzniesiono bliżej drogi głównej. Poświęcił ją w 1938 r. biskup Franciszek Sonik.

Kościół w Chodowie jest budowlą o znacznych rozmiarach, z wieżą usytuowaną nad kruchtą wejściową. Nawa główna zakończona jest półkolistą absydą, w której jest umieszczony ołtarz główny. Przedstawia on ukrzyżowaną postać Chrystusa rzeźbioną w kamieniu umieszczoną na ciemnym tle. Pod oknami na ścianach umieszczone są stacje drogi krzyżowej.

W kruchcie wejściowej po prawej stronie wisi portret Mikołaja Raja oraz wielki, kuty krzyż bożogrobców. Na miejscu dawnego kościoła ustawiono obelisk



SŁAWICE

Kościół świętego Wojciecha



Dawny drewniany kościół w Sławicach wzniesiono w latach 1325-27 staraniem proboszcza Michała (herbu Abdank). W 1410 r. wieś należała do bożogrobców i pozostawała w ich rękach aż do kasaty zakonu.

Nową, orientowaną i murowaną świątynię wybudowano w połowie XVII w. Z tego okresu pochodzi prostokątne prezbiterium z murami przyporowymi. Nawa z wieżą dobudowane zostały w 1927 r. Posiada ona strop drewniany ułożony półkuliście, tynkowany i polichromowany.

W rokokowym ołtarzu głównym umieszczona jest plastyczna rzeźba Chrystusa Ukrzyżowanego na tle obrazu malowanego na płótnie we wgłębionej barokowej ramie. Zasuwa ma współcześnie malowany obraz Matki Bożej.

W nawie przy łuku tęczowym znajdują się dwa ukośnie ustawione ołtarze. Z lewej – ołtarz poświęcony Matce Bożej Różańcowej. Prawy ołtarz, identyczny w wystroju, poświęcony jest patronowi kościoła św. Wojciechowi. Jego też przedstawia obraz ołtarzowy.

Na lewej ścianie nawy umieszczono późnobarokową rzeźbę Chrystusa Zmartwychwstałego.

Mały chór muzyczny podtrzymywany przez dwa filary mieści niewielkie organy.

